

Az élet szép, és... Helló!

BESZÉLGETÉS

NIGEL CHARNOCKKAL

könnyebbnek, mert kiderült, hogy nincs, aki végiggondolja a reklámozást, a produkció körüli feladatokat. Egy személyben lettem producer, szövegíró, koreográfus, rendező... És az emberek folyton késtek. De azóta helyreállt a világ rendje.

– *A plakáton fejek – az előadók – sorakoznak széles fotomosollyal, tűzpiros parókában. Mit jelent neked a forradalom?*

– Változás, felébredés, ébrenlét, életben-lét, a jelen pillanat folytonos megkérdőjelezése. Vagyis az átalakulás, változás.

– *Honnan a cím?*

– Tőlem. Így utólag azt kívánom, bár sose választottam volna ezt a képtelen címet, mert nem telik el se nap, se beszélgetés, hogy valaki meg ne kérdezné, hogy te, akkor ez most az 1956-os, egy későbbi vagy..., vagy... egy még korábbi forradalomról szól? A helyzet viszont az, hogy sok-sok hónappal ezelőtt, mikor szóba került a közös munka, ki kellett gondolnom egy címet, anélkül, hogy akár én vagy más tudta volna, miről fog szólni a darab. Ez persze gyakran előfordul, címadásban egészen jó vagyok, és a *Revolution* egészen megfelelő címenek tűnt, hisz a forradalomról kapásból mindenkinek van valamilyen gondolata... De aztán persze valóban el kellett gondolkodnom azon, mit is jelent nekem, és mit másoknak.

– *Biztos vagyok benne, hogy mélyre ástál a „forradalomban”. Lehet ma forradalmat csinálni a művészetben vagy akár a mindennapi életben?*

– Nem, valószínűleg nem lehet. Legalábbis nem gondolom, hogy én valaha is forradalmat csináltam volna. Csak megtörténik, ami megtörténhet, a művészetben legalábbis így van. De úgy hiszem, az életben sincs másként. A művészetben nagyon nehéz olyan dologra bukkanni, amit még senki sem csinált meg előttünk. Minden generáció azt hiszi magáról, hogy valami különlegeset, valami egészen újat fedez fel, de ha visszanezék például a korai hatvanas évek táncművészetére, azt látom, hogy mindaz, amit ők tettek, vagyis a performanszművészet megismétlődik a nyolcvanas években. A hatvanas évekbeli „találmányok” pedig egészen a harmincas évekig nyúlnak vissza. Sok furcsaság esett a harmincas években, gondoljunk csak Bécsre, ahol a művészek meztelenül vonultak utcára. Minden generáció forradalmárnak tartja magát. Vagy ott van a hetve-

A lig egy héttel a *Revolutionl-ről Revolutionsl*-re változtatott bemutató előtt élesen bevilágított próbateremben ülünk. Elképesztő fordulatszámom beszél, szélesen gesztikulál, mozog; kizárt, hogy a keze ne kússzon a képkivágáson túlra, gondolom. És az is kizárt, hogy e mellett az észveszejtő tempó mellett minden alkalommal tetten érjem az önmagára is, rám is, a világra is irányuló, nyakatekerten derűs iróniát. Nigel Charnock, a brit „koreográfus fenegyerek” nem először jár nálunk, viszont először dolgozik magyar társulattal, a Fortéval és az őket kiegészítő vendégtáncosokkal.

– *Milyenek voltak az első benyomásaid a munka kezdetén?*

– Igazán lidércnyomásosak. Még Angliából megírtam, hogy tíz táncosra lesz szükségem. Öt nőre, öt férfira. Megérkeztem, és csak nyolcan voltak, közülük kettő nem táncos, kettő pedig egy kicsit idősebb a kelletnél. Új meghallgatást kellett tartanom, vagyis totális összevisszaság fogadott, és a későbbi hetek sem bizonyultak

nes évek punkzenéje Angliában! A régi rock and roll-arcok önmagukra, saját hangzásukra ismertek a punkban. Tehát, a kérdésre is válaszolva: nem, nem lehet. Nincs forradalom. Vagy legalább is igen-igen nehéz kirobbantani.

A mindennapi életben talán van rá mód. Izgatott leszek, ha arra gondolok, ami Egyiptomban történt az elmúlt hetekben. Nézem a tévét, olvasom az újságokat, és elképesztő, hogy *Revolutions!* (Forradalmak) címen készítek darabot, miközben az igazi forradalom is zajlik az utcákon, az emberekben. Hogy emberek követelnek szabadságot és demokráciát, és hogy mindez a *valóságban* történik! Merthogy, azt gondolom, bármi, amit a színpadon teszünk, tesztek, az nem a való élethez igazodik. Ezért nem is akarok megfelelni a valóságnak.

– Ha semmi esély forradalmat csinálni, változtatni, akkor mi mozgat előbbre téged?

– A művészi munka csak ürügy a számomra. Magamnak ezt úgy fogalmazom meg, hogy eljátszom, mintha ez az egész számítana, és egyszerűen tovább dolgozom. Célok és ambíció nélkül, anélkül, hogy világra szólóan elismert darabot akarnék készíteni. Ez az igazság. Csak teszem, amit teszek. Ha történetesen házakat építenék, vagy autókat szerelnék, vagy egy boltban eladóként dolgoznék, az is ugyanez lenne, akkor is a dolgomat tenném. Úgy értem, az alkotás, amit művészetnek nevezünk, sajnálatos módon nem más, mint jó ürügy, hogy bizonyos dolgokat megtegyünk. Számomra ez igazán reménytelen, semmitmondó és értelmetlen. Minden értelmetlen. Az előadás értelmetlen, ez az interjú is értelmetlen, a létem értelmetlen...

– Akkor minek van értelme, miről szól ez az „egész”?

– Oké, oké... Megmondom, miről szól! Hát a forradalomról szól! De nemcsak a politikai értelemben vett forradalomról, mert ha kimondod a szót, akkor ma mindenkinek Kairó ötlék az eszébe, persze benne van az is, de ugyancsak forradalom az egyén kis forradalma, a szexuális forradalom, a fizikalitás forradalma. Igen, ez az egyik ok, amiért a címet *Revolutions!* többes számra, azaz *Revolutions!*-re változtattam. A darabban sok apró változás, sorsforduló történik, emberek találkoznak, szerelembe esnek, aztán szétmennek, mert megunják egymást, vagy beleszeretnek valaki másba. Mindez forradalom, vagyis változás!

– A *legendás DV8* egyik alapító tagja vagy, 1995-ben saját társulatot alapítottál, voltál a *Helsinki Dance Company* művészeti vezetője, koreografáltál többek közt a *Pet Shop Boys*nak, és a szólóiddal körbeutaztad egész Európát. A te életedben történtek forradalmi váltások?

– Hm... Próbálok visszaemlékezni, talán, amikor gyerek voltam... Ha voltam egyáltalán... A legfontosabb fordulat általában akkor következik be, mikor az emberek rádöbbennek, hogy többé már nem gyerekek. Hogy mostantól úgy kell viselkedniük, ahogy a szüleik vagy a náluk idősebbek. Azt hiszem, én ezen mind a mai napig nem mentem ke-

Schiller, Kata felvétel

resztül. Viszont az első fontosabb fordulat az volt az életemben, amikor punk lettem, '77-ben. A punk, a punkzene sokaknak a rombolást, az anarchiát jelenti, a mindenkori fennálló társadalmi renddel és szabályokkal szembeni lázadást. De a punk nem csupán „rossz” és „felforgató”. Sokszor rombolni kell ahhoz, hogy valami új teremjen a régi helyén. A szüleim a munkásosztályhoz tartoztak, én meg kiengedtem a dühömet, lázadtam a közép- és felső osztály ellen, a pénzarisztokrácia ellen, vagyis a punknak forradalmi, politikai jelentése volt/van a számomra. A második fordulópontra a drámaisiskolához kötődik, ahhoz a pillanathoz, amikor egyszer csak rájöttem, hogy szeretek szerepelni, tudom csinálni, hogy jó vagyok. A harmadik pedig a három évvel ezelőtti halálom. Valóban meghaltam, mert megszűntem keresni, mert mint mondtam, rájöttem, hogy az égvilágon semminek semmi értelme! Spirituális emberként éveket töltöttem meditációval, buddhizmussal, Bibliával, Koránnal, gurukhoz jártam, hogy rájöjjek, ki vagyok, hogy mi az élet és...

– És mi? Mit találtál?

– Épp ez az! Természetesen semmit! Ha azt kérdezed, mi az élet értelme, a válaszom: semmi; kérdezed, ki vagyok, a válasz: senki; hova, mi felé tartunk: sehova, semerre, mert minden: semmi. Istenem, ó, annyira kerestem a belső igazságot, pedig az a belső igazság egyáltalán nem

is létezik, nincs ott senki, semmi. És akkor azt mondtam magamnak: de hát ez nagyszerű!

– *Vagyis számodra ez a szabadság?*

– Nekem igen. Ez a totális határtalanság érzése. Hogy a semmi voltaképp a minden; akárcsak az atomizmusban: anyag van is, meg nincs is, ugyanabban a pillanatban. Mellesleg idő sincs, de ez már a kvantumfizika, amivel az emberi elme nem tud, nem akar kiegyezni, mert elképzelhetetlen neki, hogy az a szék, amin ülök, amin te ülsz, itt van, mert atomok építik fel, és még sincs itt. Ez van, ez az újság: a szék valóságos és nem valóságos egyszerre.

– *Néztem a próbát, és ezeket írtam a füzetbe: háború, szerelem, szex... Miről szól a darab?*

– Ennyiről. Szerelem, szex, halál.

– *Hogy kerül bele József Attila, Petőfi, Ady...?*

– Elég sok magyar verset olvastam, mármint ami angol fordításban elérhető volt, és közben ráakadtam József Attilára. Ó, ez az ember fantasztikus, szörnyen pesszimista, de fantasztikus. Aztán már kerestem a verseket, amelyek valamit kíváltak belőlem, meg amelyek tele vannak történessel, eseménnyel. Később, az előadásra készülve, vagy a verset társítottam már létező jelenethez, vagy egy verssorhoz próbáltam hozzáilleszteni a legmegfelelőbb mozdulatot. Mert test, hang, szöveg, mozgás és tánc ugyan szétválasztható, de én jobban szeretem őket együtt használni. Én különbséget teszek mozgás és tánc fogalma között. A mozgás az, amit most is épp csinálunk, vagy amit a színészek csinálnak a színpadon. Vagyis normális testi tevékenység. Az emberek sétálnak, futnak, elesnek, megütik-megcsókolják egymást, lefekszenek, szeretkeznek, alszanak. A tánc, az valami egészen más. Többnyire teljesen absztrakt, formákkal, vonalakkal dolgozik, úgy, ahogy azt egy utcai járókelő sose tenné. A munkámban mindezt szeretem együtt látni, igyekszem megtalálni a legkifejezőbb eszközöket, gesztusokat. A szó szorosan összefügg a mozdulattal. Ha „csak” táncot nézek, nagyon hamar elunom magam. Tíz perc után. De ugyanígy vagyok az operával is, vagyis ha csak énekelnek, azt várom, mikor táncol már végre valaki. Vagy mikor a színész játszik... Azt szeretem, ha az előadás gazdag, változatos. A *Revolutions!* ilyen, totális színház, musical, „vörösben és feketében”. Musicaleket rendezek, afféle művészi-intellektuális musicaleket, azt is mondhatnám, operát (de az inkább „sötétbarna”).

– *A beszélgetésünk elején azt mondtad, hogy minden értelmetlen. Lehet valami intellektuális anélkül, hogy értelme, jelentése volna?*

– Ó, igen, igen, minden értelmetlen, de azt is mondtam, hogy játékokat játszom, amikor úgy teszek, mintha a dolgok jelentenének valamit, csak mert én csinálom valamit. Hogy teljesen őszinte legyek, az egésznek tényleg nincs egyáltalán semmi értelme, de mégis jelent valamit... De a kérdésedre válaszolva, léteznek előadások, amelyekben a zene és a tánc látszólag intellektuális, jelent és közöl is valamit, de valójában annak, amit mond, abszolút semmi értelme. Példa következik. Láttam egy darabot, egy improvizatív jellegű táncelőadást, tizenötven voltak a színpadon, mind feketében, ugyanazokat a mozdulatokat ismételték, újra és újra, ami tíz percig kedves és szép, de aztán, amikor háromnegyed órán, ötven percen keresztül nem történt semmi változás, akkor az már kínzás, igazi kínzás, kivált, ha az ember fáradt, éhes, izzad, és egyébként is táncoló testeket lát egész nap. Egy ilyen előadás, az absztrakt tánc unalmas félrebeszélés, és azon kívül, hogy ők szépek, fiatalok, és tele vannak energiával (én meg csúnya, öreg és fáradt vagyok), nem vezet sehova, csak irigy leszek, s legszívesebben azt mondanám, könyörgök, menjetek haza, csináljatok végre forradalmat vagy valami mást... Csak ne vesztegessétek az időmet, mert dühbe gurulok!

– *Akkor mi hat rád? Van olyan darab, amelyik hat rád?*

– Emlékszem életem első Pina Bausch-előadására, azt hiszem, 1982-ből. Egy táncosnő kicsi, lábbal lökhető gyerekbiciklin ülve lejtött a közönség közé, hogy kérégesen. Ahogy lökte magát előre, egyszerre volt gyerekes és végtelenül szexuális. És pénzt kért! Ledöbbsentem. Istenem, hát ilyet is lehet? Otthagyni a színpadot, elegyedni a közönséggel, megszólítani őket? Akkor értettem meg, hogy nem kell táncelőadást, operát, színdarabot rendezni, hanem egyetlen darabban vegyíthetem mindet. És üresen hagyhatom a színpadot, eláraszthatom vízzel, kikapcsolhatom a lámpákat... Mintha Pina Bausch külön hozzám szólt volna, engedélyt adott volna, hogy tedd, Nigel, tedd, tedd, a színpadon mindent lehet! Később, egy találkozás alkalmával, meg is köszöntem neki a felszabadulásom.

– *Egy cikkben azt olvastam, hogy te igazi brit nemzeti kincs vagy...*

– Hú, az elég régen volt, nem hiszem, hogy ma akár csak egyetlen brit is nemzeti kincsnek tartana. Én csak szórakoztatni akarok. Néha megrikatni, néha megnevettetni az embereket. Kommunikálni velük, szólni hozzájuk, hogy helló, nézd csak, itt vagyok, ez az élet, az élet irtó szép, szeretlek benneteket...

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE: SZOBOSZLAI ANNAMÁRIA

www.szinhaz.net